Socialutskottets betänkande

1981/82:54

om forskning inom arbetsmiljö- och arbetslivsområdet, m. m. (prop. 1981/82:106 delvis)

I betänkandet behandlas proposition 1981/82:106 om forskning m. m., såvitt avser bilaga C (arbetsmarknadsdepartementet) avsnitt 3 Arbetsmiljö- och arbetslivsforskning, jämte motioner.

Propositionen i övrigt behandlas av utbildningsutskottet i betänkande UbU 1981/82:37, av jordbruksutskottet i betänkande JoU 1981/82:40 och av arbetsmarknadsutskottet i betänkande AU 1981/82:17.

Propositionen

I här aktuell del av propositionen bereds riksdagen tillfälle att ta del av vad arbetsmarknadsministern anfört om

dels forskningsverksamhet m. m. inom arbetsmiljö- och arbetslivsområdet,

dels medel för forskningsinitierande verksamhet från arbetarskyddsfonden.

Motioner

I motion 1981/82:1589 av Olof Palme m. fl. (s) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkandena 18 och 19),

18. att riksdagen anhåller att regeringen låter fastställa instruktionen för arbetarskyddsstyrelsen i enlighet med vad som i motionen anförts om forskningsavdelningens verksamhet,

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bidrag till forskningsinitierande verksamhet.

I motion 1981/82:2408 av Olof Palme m. fl. (s) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkande 18), att riksdagen beslutar att uttala att medel från arbetarskyddsfonden till löntagarorganisationerna för forskningsinitiering skall utgå även i fortsättningen.

Motionsyrkandet har överflyttats från arbetsmarknadsutskottet till socialutskottet.

Utskottet

I socialdemokratiska partimotioner tas upp två frågor som avser forskningen på arbetsmiljöområdet.

Den första frågan avser statligt stöd till löntagarorganisationerna för forskningsiniterande verksamhet. I propositionen anförs följande.

I enlighet med riksdagens beslut med anledning av proposition 1978/79:190 om vissa frågor rörande forskning och forskarutbildning (UbU 1978/79:44, rskr 1978/79:391) fördelade arbetarskyddsfonden 5 milj. kr. till löntagarorganisationerna för forskningsinitierande verksamhet under budgetåret 1979/80. Medlen skulle enligt propositionen kunna användas för att utarbeta forskningsprogram, kunskapsöversikter, remissarbete inom områden som rör vetenskapliga frågor etc. Ingen begränsning i fråga om ämnesval och forskningsinriktning skulle gälla för den arbetstagarinitierade forskningen.

Riksdagens beslut har medfört att arbetarskyddsfonden har stött forskningsinitierande verksamhet såväl inom som utom sitt programområde. Detta har dock mindre väl stämt med de riktlinjer som riksdagen gav vid inrättandet av arbetarskyddsfonden och som framgår av dess instruktion. Mot denna bakgrund anförde jag i 1981 års budgetproposition (prop. 1980/81:100 bil. 15) att det visserligen var viktigt att löntagarorganisationerna gavs möjlighet att bygga upp kompetens och kunnande i sådan omfattning att de kunde påverka, medverka i och initiera forskning inom alla samhällsområden men att sådant stöd inte borde vara permanent. Om sådan forskningsinitierande verksamhet skall ingå i organisationernas arbete bör den också finansieras av dem själva. Jag förordade därför att medel skulle få utgå ytterligare en gång och att organisationerna därefter borde klara finansieringen på egen hand. Medlen borde som tidigare anvisas av arbetarskyddsfonden efter särskilt beslut av regeringen. Då riksdagen (SoU 1980/81:24, rskr 1980/81:263) inte hade något att erinra mot vad jag anförde har regeringen sedermera anvisat 5 milj. kr. till löntagarorganisationerna.

Härefter har dock löntagarorganisationerna LO och TCO i december 1981 kommit in till regeringen med framställan om ytterligare medel ur arbetarskyddsfonden för forskningsinitierande verksamhet. Eftersom några nya omständigheter inte framkommit i denna fråga, förutom att arbetarskyddsfondens ekonomiska förutsättningar är starkt förändrade, sedan den senast prövades av regering och riksdag finner jag i dag ingen anledning att ompröva mitt tidigare ställningstagande. Jag har i dessa frågor samrått med chefen för utbildningsdepartementet.

Såväl i motion 1981/82:1589 (yrkande 19) som i motion 1981/82:2408 (yrkande 18) förordas att medel från arbetarskyddsfonden till löntagarorganisationerna för forskningsinitierande verksamhet skall utgå även i fortsättningen.

Utskottet gjorde förra året frågan till föremål för en mycket ingående behandling (SoU 1980/81:24). Bl. a. hölls hearing med företrädare för TCO, SACO/SR, LO, arbetarskyddsfonden och arbetsmarknadsdepartementet. Utskottet vidhåller sin uppfattning i frågan och avstyrker motionsyrkandena.

I motion 1981/82:1589 vill motionärerna också att det i instruktionen för arbetarskyddsstyrelsen skall tas in en bestämmelse om att planeringen av forskningsavdelningens verksamhet skall vara ett ärende för verksstyrelsen (yrkande 18). Motionärerna anför bl. a. att — genom att frågor om

forskningens inriktning inte tillhör de frågor som enligt instruktionen skall behandlas av verksstyrelsen — forskningsverksamheten inom forskningsavdelningen (f. d. arbetsmedicinska avdelningen) står under mindre inflytande från arbetsmarknadens parter än den övriga arbetsmiljöforskning som bedrivs i landet.

Arbetsmarknadsministern anför i propositionen vissa synpunkter som är av betydelse för bedömningen av den i motionen upptagna frågan. Han anför att det i debatten om arbetsmiljöforskningens organisation och inriktning under senare tid, bl. a. vid fackliga kongresser, har diskuterats huruvida den nuvarande ordningen som innebär att landets ledande institution för arbetsmiljöforskning ingår i arbetarskyddsstyrelsen är tillfredsställande. Vad som främst diskuterats är om en obunden forskningsverksamhet kan upprätthållas inom ramen för samma myndighet som har till uppgift att utfärda de föreskrifter och gränsvärden som skall reglera arbetsmiljöförhållandena på arbetsmarknaden. Arbetsmarknadsministern anser att den nuvarande organisatoriska utformningen i huvudsak fungerat väl, något som han utvecklar närmare. Arbetsmarknadsministern har däremot viss förståelse för de synpunkter som har framförts om behovet av en tydligare uppdelning av styrelsens myndighetsutövning å ena sidan och dess forskningsverksamhet å den andra. Bl. a. mot denna bakgrund bör det utöver viss redan vidtagen åtgärd, anför han, övervägas att ge forskningsavdelningen en friare ställning inom arbetarskyddsstyrelsens ram. Detta skulle kunna ske genom inrättande av en särskild forskningsdelegation. Genom ett sådant organ skulle man också främja kontakterna med arbetsmarknadens parter och med övrig arbetsmiljöforskning i landet. På denna väg skulle även kunna tillgodoses syftet med ett uttalande av företagshälsovårdsutredningen i betänkandet Utbyggnad av yrkesmedicinen (SOU 1980:22 s. 176) om profilering av verksamheten vid de yrkesmedicinska regionklinikerna. Enligt utredningen borde arbetarskyddsstyrelsen genom sin forskningsavdelning ta initiativ till samverkan med regionerna i syfte att resultatet av avdelningens och regionklinikernas samlade resurser bäst skall komma arbetsmiljöarbetet till godo.

Med hänsyn till vad arbetsmarknadsministern sålunda anfört avser han att vidta åtgärder för att inrätta en forskningsdelegation. I delegationen bör ingå representanter för förutom arbetsmarknadsparterna även arbetarskyddsfonden, de medicinska och naturvetenskapliga forskningsråden, de yrkesmedicinska klinikerna, andra forskare inom området m. fl.

Utskottet anser att inrättandet av en forskningsdelegation bör vara ägnat att i viss utsträckning tillgodose syftet med motionen. Vidare vill utskottet påpeka att enligt gällande lydelse av instruktionen för arbetarskyddsstyrelsen bl. a. följande frågor skall avgöras i plenum, som består av styrelsens samtliga ledamöter, nämligen viktigare frågor om arbetarskyddets omfattning, inriktning och allmänna uppbyggnad och frågor om förslag till anslagsframställning hos riksdagen och andra frågor av större

ekonomisk betydelse samt ej särskilt uppräknade frågor som generaldirektören hänskjuter till plenum. Självfallet har de enskilda ledamöterna — bl. a. de som utsetts efter förslag av LO, TCO och SACO/SR — också möjlighet att begära att viss fråga tas upp i plenum. Utskottet anser under hänvisning till det anförda att något riksdagens initiativ inte är erforderligt med anledning av motionsyrkandet.

Vad som i övrigt anförs i propositionen i här aktuell del bör enligt utskottets mening inte föranleda något riksdagens uttalande.

Utskottet hemställer

1. beträffande *medel för forskningsinitierande verksamhet från arbetarskyddsfonden*
   att riksdagen med avslag på motion 1981/82:1589 yrkande 19 och motion 1981/82:2408 yrkande 18 godkänner vad som anförs i propositionen,
2. beträffande *planeringen av verksamheten vid arbetarskyddsstyrelsens forskningsavdelning*
   att riksdagen avslår motion 1981/82:1589 yrkande 18,
3. att riksdagen beslutar att vad som anförs i propositionen i här aktuell del inte skall föranleda något riksdagens uttalande i den mån det inte berörts vid behandlingen av motionsyrkandena i mom. 1 och mom. 2.

Stockholm den 25 maj 1982

På socialutskottets vägnar
GÖRAN KARLSSON

Närvarande: Göran Karlsson (s), Gabriel Romanus (fp)**, Karl Leuchovius (m), Evert Svensson (s), John Johnsson (s), Erik Larsson (c), Kjell Nilsson (s), Karin Israelsson (c), Kersti Swartz (fp), Anita Bråkenhielm (m), Stig Alftin (s), Ann-Cathrine Haglund (m), Maria Lagergren (s), Märta Fredrikson (c)* och Anita Persson (s).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.
** Gabriel Romanus var vid betänkandets justering ledig från uppdraget som riksdagsledamot.

Reservation

beträffande *medel för forskningsinitierande verksamhet från arbetarskyddsfonden* (mom. 1 i hemställan) av Göran Karlsson, Evert Svensson, John Johnsson, Kjell Nilsson, Stig Alftin, Maria Lagergren och Anita Persson (alla s) som anser

dels att den mening i näst sista stycket i utskottets yttrande på s. 2 som börjar med "Utskottet vidhåller" och slutar med "avstyrker motionsyrkandena" bort utgå och ersättas med följande:

Vid den hearing som hölls förra året underströks från arbetstagarorganisationernas sida att organisationerna uppfattat riksdagens tidigare beslut om bidrag till forskningsinitierande verksamhet på det sättet att medelstilldelningen skulle ses som en permanent del i samhällets forskningspolitik. Genom stödet skulle bättre kontakt kunna skapas mellan forskningen och olika delar av samhället. Organisationerna framhöll särskilt att medlen skulle ge ett ökat utrymme för att inom organisationen skapa en "beställarkompetens" så att de på ett meningsfullt sätt kan verka för att betydelsefull forskning kommer till stånd. Det framhölls från organisationernas sida att om stödet skulle upphöra det finns stor risk för att organisationernas aktiviteter på området skulle komma att begränsas eller helt upphöra.

Utskottet delar de synpunkter som då framfördes av arbetstagarorganisationerna. Med hänvisning härtill tillstyrker utskottet motion 1981/82:1589 yrkande 19 och motion 1981/82:2408 yrkande 18, vari förordas att medel från arbetarskyddsfonden till löntagarorganisationerna för forskningsinitierande verksamhet skall utgå även i fortsättningen.

dels att utskottet under mom. 1 bort hemställa

1. beträffande *medel för forskningsinitierande verksamhet från arbetarskyddsfonden*
   att riksdagen med bifall till motion 1981/82:1589 yrkande 19 och motion 1981/82:2408 yrkande 18 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,